
שיעורי משיח בפרשה

שיעורים בענייני משיח
וגאולה על פרשיות השבוע

מחזור חמישי

שיעור לפרשת קרה

יחי אדוננו מורנו ורבינו מלך המשיח לעולם ועד

הופק על-ידי מערכת "משיח בפרשה"
כתיבה: הרב ניסים לגזיאל, הרב פנחס צבי מרגליות

לתת

נושא בעניני משיה וגאולה: מצוות תרומות ומעשרות לעתיד לבוא

מבוסס על מדרשים ומקורות נוספים

פתיחה / א. כיף להעניק

שמעתם פעם על "מצעד היובל"?

למי שלא מכיר, מצעד היובל היה תכנית רדיו מפורסמת מאוד לפני כעשרים שנה (1988), תכנית שנערכה בתחנת 'גלי צה"ל'. הרעיון היה לברור ולגלות מהם עשרת השירים הישראליים האהובים ביותר על הציבור ועל אנשי כוחות הביטחון.

מי זוכר איזה שיר ניצח? מי הגיע למקום הראשון בתור 'השיר האהוב ביותר בזמר העברי'?

השיר שזכה הוא 'לתת' של בועז שרעבי.

האמת שאני לא כל כך מכיר את השיר (אולי יש מישהו בקהל שמכיר את המילים של הפזמון)... הרעיון העומד אחרי המילים בשיר הוא "לתת". לתת את הנשמה, לתת כשאוהבים, לתת גם שקשה ומה ההבדל בין לקחת לבין לקבל... אתם יודעים למה דווקא השיר הזה זכה במצעד? אני אגלה לכם.

השיר הזה משקף את התכונה הכי נפלאה שיש לנו - תופעת הנתינה, עזרה לזולת, גמילות חסד. אנחנו אוהבים לתת!

כל מי שנתקע פעם עם הרכב בניו יורק יודע, שלא משנה באיזה שעה, באיזה מצב או באיזה מקום אתה תקוע - אף אחד לא יעצור לידך לבדוק מה קורה... אבל בישראל, רק תעצור בצד שתי דקות בשביל לאכול איזה סנדוויץ', יעצרו לידך כמה רכבים וישאלו אם צריך עזרה...

היום בשיעור נלמד על מהות הנתינה. אך לא הנתינה הרגילה שאנחנו מכירים (אנחנו לא עומדים לערוך ערב התרמה...), אלא נתינה מסוג אחר - מתנת פירות הארץ לכהן. נסקור את המצווה כמו שהייתה בזמן שבית המקדש היה קיים, נלמד איך היא תהיה בגאולה הקרובה ונבדוק מהי המשמעות מכך עבורנו גם היום.

ב. תקציר הפרשה

הפרשה עוסקת בסיפור מחלוקת קרח נגד משה ואהרן, בשיתוף עם דתן ואבירם וקבוצה של מאתים וחמישים איש שהם גייסו לצדם. הם חלקו על כהונת אהרן ועל מנהיגותו של משה, וטענו שמושה ממנה אנשים על פי דעתו ומתוך אינטרסים ולא על פי ציווי ה'. משה קורא לדתן ולאבירם והם מסרבים בחוצפה.

כתגובה ה' מוכיח לעם כי המינויים נובעים ממנו ולא מדעת משה. הוא מצווה את משה ואהרן שהם ומאתיים וחמישים האנשים ייכנסו כולם למחרת למשכן ומחתות קטורת בידיהם, ומי שה' יקבל את הקטורת שלו - זו תהיה העדות שהוא נבחר על ידי ה' והשאר ימותו.

התוצאה הייתה שכל 250 האנשים נשרפו בעת הקטרת הקטורת, ובנוסף לכך, לאחר התראת משה, פערה האדמה את פיה ובלעה את קרח, דתן ואבירם ואת כל בני ביתם ורכושם.

בהמשך הפרשה מופיע סימן נוסף על בחירת אהרן. ה' מצווה למשה לקחת שנים־עשר מקלות, על כל מטה לכתוב את שמו של כל אחד משבטי ישראל ועל מטה שבט לוי יכתוב את שם אהרן, ולהכניסם לקודש הקודשים. למחרת, פרח מטה אהרן והוציא שקדים בדר נס, כאות על כהונתו.

בהמשך למחלוקת קרח על כהונת אהרן, מצווה הקב"ה על נתינת עשרים־וארבע מתנות מיוחדות לכהנים, בכדי להראות ולהוכיח לכל באי עולם כי הבחירה באהרן היא מאת הקב"ה. בין המתנות נמצא תרומה מכל יבולי השדה, בשר הקורבנות, ביכורי הפירות ומצוות הפרשת מעשר ללוי.

הביאור המרכזי - חלק ראשון / ג. תרומות ומעשרות

בשיעורנו היום נתמקד באחת ממתנות כהונה המפורסמות, אם לא המפורסמת ביותר, והיא - מצוות נתינת תרומות ומעשרות, להפריש מתוך תוצרת האדמה חלקים קבועים לכהנים וללויים.

ראשית, בואו ונראה את מקור המצוות בתורה:

מקור מס' 1

ספר במדבר, פרק יח, פסוקים יב, כא, כד, כו

כָּל חֶלֶב יִצְהָר וְכָל חֶלֶב תִּירוֹשׁ וְדָגָן רֵאשִׁיתָם אֲשֶׁר יִתְּנוּ לָהּ לְךָ נְתָתִים:

ההפרשה הראשונה שיהודי צריך לבצע מיד כשמגיעה התבואה מן השדה נקראת "תרומה". כמו שניתן לראות, בפסוק לא מפורטת כמות התבואה שצריך לתת לכהן, אך המנהג שנתקבע בפועל הוא לתת 2 אחוזים מכל התבואה.

לאחר מכן, לוקח האיכר את כל מה שנשאר ומפריש ממנו פעם נוספת:

וּלְבְנֵי לְוֵי הַנְּהָ נְתַתִּי כָּל מַעְשֵׂר בְּיִשְׂרָאֵל לְנַחֲלָה חֶלֶף עֲבַדְתֶּם אֲשֶׁר הֵם עֲבָדִים אֶת עֲבַדַּת אֱהֵל מוֹעֵד: כִּי אֶת מַעְשֵׂר בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר יָרִימוּ לָהּ תְּרוּמָה נְתַתִּי לְלוֹיִם לְנַחֲלָה עַל כֵּן אִמַּרְתִּי לָהֶם בְּתוֹךְ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לֹא יִנְחָלוּ נַחֲלָה:

התרומה ניתנה לכהנים, וכעת הגיע הזמן לתת גם ללויים משהו.. השלב השני הוא כזה: מחשבים את כל התבואה שנשארה לאחר התרומה וממנו נותנים מעשר ללוי.

כמה זה מעשר? נכון, אחד מעשר. או בעברית מודרנית - 10 אחוזים.

השלב האחרון הוא כבר תפקיד של הלוי בעצמו:

וְאֵל הַלְוִיִּם תִּדְבַּר וְאָמַרְתָּ אֲלֵהֶם כִּי תִקְחוּ מֵאֵת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אֶת הַמַּעְשֵׂר אֲשֶׁר נְתַתִּי לָכֶם מֵאֵת בְּנַחֲלַתְכֶם וְהִרְמַתֶם מִמֶּנּוּ תְרוּמַת ה' מַעְשֵׂר מִן הַמַּעְשֵׂר:

הלוי שקיבל 10 אחוזים מתבואתו של הישראלי, לא יכול להשאיר הכל אצלו וגם הוא צריך להפריש ולתת הלאה. נתינה זו נקראת 'מעשר מן המעשר', זאת אומרת, שעליו להפריש 10 אחוזים מתוך ה-10 אחוזים שהוא קיבל.

[כדי להמחיש קצת את פרטי המצווה, ניתן דוגמא:
 לראובן ישנה שדה חיטים גדולה, בסוף השנה עושה ראובן ספירה ומגלה כי השדה הוציאה 1500 טון של חיטים.
 מתוך 1500 טון, יוציא ראובן שני אחוז כתרומה גדולה לכהן (30 טון), ונשאר לו כעת 1470 טון.
 מתוכן יתן ראובן 10 אחוז ללוי (147 טון), וראובן סיים את ההפרשות המוטלות עליו.
 הלוי שקיבל 147 טון צריך לחלק את שללו לעשר, ולתת גם הוא מעשר לכהן (14.7 טון)].

ד. פירות לעומת נדל"ן

הפתגם אומר "אין ארוחות חינם". מקורו באנגלית, ומשמעותו היא שלא ניתן לקבל דבר ללא תמורה, לכל מעשה או מוצר יש מחיר, גם אם אינו נראה לעין במבט ראשון.

הפנה את השאלה לתלמידים:

עיינו שוב בפסוקים שקראנו קודם, האם אתם יודעים מהו המחיר אותו משלמים הלויים על קבלת מתנות אלו?
 לשון התורה היא כך: "את מעשר בני ישראל אשר ירימו לה' תרומה נתתי ללויים לנחלה, על כן אמרתי להם בתוך בני ישראל לא ינחלו נחלה".

שימו לב למהלך הפסוק השני. הקב"ה מועיד את הלויים לעבוד ולשמש בבית המקדש, כך שלא יהיה להם זמן לעבוד ולפרנס את המשפחה ולכן מעניק להם את הקב"ה את מעשרות בני ישראל שיהיו להם למחייה. ומסיים הפסוק "על כן אמרתי להם בתוך בני ישראל לא ינחלו נחלה", כיון שהם מקבלים את מעשרות בני ישראל, לכן לא יקבלו נחלה בארץ.

במילים פשוטות - הקב"ה נותן ללויים תלושי מזון בדמות עשרה אחוזים מכל גידולי הקרקע, ובעקבות זאת מנשל אותם לחלוטין מכל פיסת ארץ. אז פירות וירקות יהיו להם בשפע, אבל נדל"ן לא..
 מדוע אכן לא מקבלים שבט לוי חלק ונחלה בארץ? הרמב"ם מסביר זאת:

מקור מס' 2

משנה תורה לרמב"ם, ה' שמיטה ויובל, פרק יג, יב

ולמה לא זכה לוי בנחלת ארץ ישראל ובביזתה עם אחיו? מפני שהובדל לעבוד את ה' לשרתו... לפיכך הובדלו מדרכי העולם. לא עורכין מלחמה כשאר ישראל ולא נוחלין ולא זוכין לעצמן בכח גופן, אלא הם חיל השם, שנאמר "ברך ה' חילו".

מסביר הרמב"ם הסבר מאוד פשוט: מכיון שתפקידו של שבט לוי הוא לעבוד בבית המקדש, אזי הם לא יוצאים למלחמות וממילא טבעי הדבר שגם רווחי המלחמה לא ילכו אליהם. ובלשונו "לא נוחלין, ולא זוכין לעצמן בכח גופן".

ה. דעת הרמב"ם

הפנה את השאלה לתלמידים:

מהפסוק "לא ינחלו נחלה" למדנו שהלויים לא נוחלים חלק בארץ. אך האם יכולה להיות מציאות בה הלויים מקבלים חלק ונחלה בחלוקת הארץ?

מסתבר שהמציאות עולה על כל דמיון!..

מקור מס' 3

משנה תורה לרמב"ם שם, הלכה י-יא

כל שבט לוי מוזהרין שלא ינחלו בארץ כנען. וכן הן מוזהרין שלא יטלו חלק בביזה בשעה שכובשין את הערים. . יראה לי שאין הדברים אמורים אלא בארץ שנכרתה עליה ברית לאברהם ליצחק וליעקב וירשוה בניהם ונתחלקה להם. אבל שאר כל הארצות שכובש מלך ממלכי ישראל הרי הכהנים והלוים באותן הארצות ובביזתן ככל ישראל:

לאחרי שהרמב"ם פסק שבן לוי לא יכול לירש נחלה בארץ ישראל, הוא ממשיך ואומר כי איסור זה חל רק על ארץ ישראל, הארץ אותה הבטיח הקב"ה לאבותינו הקדושים. אבל, באם יחליט מלך ישראל לכבוש עוד חלקי ארצות, בזה מקבלים הכהנים והלוים חלק שווה עם כל ישראל.

קולמוסים רבים נשתברו אודות הלכה זו, מהי הסיבה לכך שאיסור חלוקת הארץ לשבט לוי מוגבלת לארץ ישראל בלבד ולא לכל העולם? אבל איך שלא יהיה, הרי אנו יודעים שבאם יחליט מלך ישראל לכבוש את טורקיה או זימבבואה, או אולי אוגנדה², יחלקו שבט לוי בשלל יחד עם כל ישראל, ואז גם הכהנים והלוים יוכלו להיות אילי נדל"ן...³

1. דעת הראב"ד

על דעה זו של הרמב"ם יש דעה החולקת, וזהו, כמובן, הראב"ד.

קצת היסטוריה:

הרמב"ם, רבי משה בן מימון, נולד בקורדובה שבספרד אך לאור פרעות הקנאות המוסלמית שרבתה באותם הימים ברח עם בני ביתו עד להגיע לקהיר שבמצרים שם הנהיג את קהילת היהודים ביד רמה. הרמב"ם היה רופא גדול, בקיא בכל חוכמות העולם ובעל ספרים רבים. החיבור המפורסם ביותר הינו 'משנה תורה', ספר הלכות ראשוני מסוגו ובו מקיף הרמב"ם את כל הלכות התורה בשפה ברורה ובהבנה פשוטה לכל אחד ואחד.

(1) **בדיחה:** בשבת בבוקר, באחד מבתי הכנסיות שבשכונת רחביה, נפל לפתע אחד מן המתפללים והתעלף. מהומה גדולה פרצה בקהל, והרב פנה לאחד מן המתפללים שגר בסמיכות לבית הכנסת, בבקשה שירוץ לביתו להביא את הרכב ולהסיע את החולה לבית הרפואה [אתם וודאי יודעים, שבמצב של סכנה רפואית, הכלל ההלכתי אומר שעדיף לחלל על האדם שבת אחת כדי שיוכל להישאר בחיים ולשמור אח"כ הרבה שבתות].

המתפלל הפשוט פתח על הרב זוג עיניים נדהמות, שהרב יאמר לו לחלל שבת? "הרב, אבל שבת היום...". אך הרב בשלו - "עכשו זהו מצב של פיקוח נפש, פיקוח נפש דוחה שבת - רוץ להביא את האוטו". היהודי לא נרגע ופנה לרב: "הרב, כדי להביא את האוטו אני צריך לרדת במעלית לחניה הקרקעית שלי, ואתה יודע הרב, היום שבת...". והרב - "אין בעיה, תרד במעלית... רק מהר, פיקוח נפש". "אבל הרב", המשך היהודי, "אני לא מסוגל לנהוג בלי לעשן, והרב יודע, היום שבת...". הרב התחיל כבר להתעצבן "או תעשן! העיקר תרוץ כבר...".

היהודי יוצא מן הרב: אוהו... מי יודע מה עוד הרבנים האלה יודעים ולא מספרים לנו...

(2) **תכנית אוגנדה-ישראל:** לפני קום המדינה חיפשו ראשי הציונות מקום ליהודים בו הם יוכלו להגשים את חלומם ולהיות עם ככל העמים, עם שפה, דגל צבא ומדינה (ר"ל). באותם הימים להגיע לארץ ישראל היה נראה קצת רחוק, והרצל קידם תוכנית להקמת המדינה באוגנדה (מדינה במזרח אפריקה). בסופו של דבר התוכנית לא יצאה לפועל, כיון שהם היו צריכים את חלום אלפי השנים של היהודים על מנת לסחוף אנשים לעלות לארץ...

באותה התקופה ממש, ואף קצת יותר גדול מן הרמב"ם, חי רבי אברהם בן דוד, המכונה 'הראב"ד'. הראב"ד היה ראש ישיבה נודע בעיר פוסקיייר שבצרפת, אחד מגדולי הראשונים עליהם מושתתת כל ההלכה שלנו כיום. הראב"ד נודע בסגנונו החריף, ביטויים כדוגמת: זנב, כסיל, שכור בקיאו, וכיוצא בזה. אחד מספריו העיקריים היה ספר השגות (הערות ומחלוקות) על דברי הרמב"ם בהלכותיו, ספר שהתקבל בדורנו, עד ש(כמעט) לא תמצאו ספר רמב"ם המודפס, שלא מובאות בו הערותיו של הראב"ד בצידו: לכל אורך הספר מעיר הראב"ד על דברי הרמב"ם ופעמים רבות אף חולק עליו, ואפילו, לא נעים לומר, מתבטא נגדו במילים קשות... גם על הלכה זו שלמדנו משיג הראב"ד וכותב:

מקור מס' 4
השגות הראב"ד שם

אמר אברהם [הראב"ד]: אם כן, לא ייטלו בהם תרומות ומעשרות כי הם היו תחת חלק הארץ? והרי בביזת מדין לא נטלו חלק בישראל אלא בתרומה, ובמצות יוצר הכל יתברך.

הראב"ד מקשה על הרמב"ם שאלה מעניינת: קודם למדנו שהסיבה ששבט לוי מקבל תרומות ומעשרות היא משום שאינו נוטל חלק בארץ. ואם כן, כיצד אומר הרמב"ם שבני לוי יקבלו חלק בארץ הכבושה, והלא אם כן לא יצטרכו לתת להם תרומות ומעשרות?! על כן סובר הראב"ד³ שגם בכל הארצות אותם יכבוש מלך ישראל מיד הגויים, אפילו שהם אינם מארץ ישראל המקורית, לא יכולים שבט לוי לקבל נחלה ומקבלים רק תרומות ומעשרות. [למרות שהחיוב לתת תרומות ומעשרות הוא רק בארץ ישראל ולא בחו"ל, אך כאשר מלך ישראל כובש ארץ - ואפילו שהיא לא חלק מארץ ישראל - חלים עליה כל הדינים של ארץ ישראל, כולל מצוות תרומות ומעשרות]. יש כהנים ולויים בקהל? אז אלו שהתחילו לחלום על קרקעות להשקעה, לדעת הראב"ד הם יכולים לשקוע חזרה באכזבה... לשיטת הרמב"ם לאידך, הסובר שגם בני לוי יקבלו חלק באותה ארץ, יוכלו הלוויים להמשיך לקבל גם את ארגוני הירקות בחינם, יחד עם הקרקעות (כך סוברים רוב האחרונים).

לסיכום:

במקרה שישראל מקבלים חבל ארץ נוסף מחוץ לארץ ישראל, האם הלוויים נוטלים בו נחלה, ואם כן, האם ממשיכים לקבל תרומות ומעשרות? לשיטת הרמב"ם, לוקחים נחלה, וממשיכים ליטול תרומות ומעשרות; לשיטת הראב"ד, אינם לוקחים נחלה וחלקם הוא רק תרומות ומעשרות.

הביאור המרכזי - חלק שני / ז. קיני קניזי וקדמוני

לכל כלל יש יוצא מן הכלל, וגם כאן:

למרות שכאשר מלך ישראל כובש ארץ היא מתחייבת בהפרשת תרומות ומעשרות (ובכל הדינים של ארץ

(3) הראב"ד מביא לשיטתו ראייה מסיפור בתורה: בזמן שהיו ישראל במדבר, עשו מלחמה עם מדין ונצחום ולאחר מכן חלקו את השלל בין כל העם. והנה, בצורת החלוקה שם, מפורש שבני לוי לא קיבלו כלום (כפי ההלכה שבני לוי לא חולקים בשלל, כיון שלא יוצאים למלחמה). לומד מכך הראב"ד, שהרי שם לא מדובר על ארץ ישראל, ובכל זאת ניתן לראות כי בני לוי לא קיבלו חלק בביזה.

ישראל), יש שלוש ארצות שגם כאשר הן יגיעו לידינו - לא יפרישו שם תרומות ומעשרות.

הפנה את השאלה לתלמידים:

מי יודע איזה ארצות אלו?

קודם פטירת משה רבינו, לקח אותו הקב"ה אל הר נבו, העומד בסמיכות לארץ ישראל, והראה לו משם את כל ארץ ישראל, מן הגלעד ועד דן⁴.

אומרת על כך הגמרא:

מקור מס' 5

תלמוד בבלי, מסכת בבא בתרא, נו א

אמר רב יהודה אמר שמואל: כל שהראהו הקב"ה למשה, חייב במעשר. לאפוקי מאי [למעט מה]?
לאפוקי [למעט] קיני קניזי וקדמוני.

רב יהודה בשם שמואל מחדש דין מעניין: כל הארץ אותה הראה הקב"ה למשה רבינו קודם מיתנו, היא המקום שמתחייב במעשרות, הוא ורק הוא.

שואלת הגמרא: הרי חוץ לארץ לא חייבת במעשר, ואם כן, איזה מקום הוא חלק מארץ ישראל ואותו משה רבינו לא ראה ואינו מתחייב במעשר?

מתרצת הגמרא: רב יהודה בא לחדש על ארץ 'קיני', 'קניזי' ו'קדמוני', שלמרות שהם חלק מארץ ישראל, משה רבינו לא ראה אותם והם אינם מחוייבות במעשר.

4 ניתן לרענן קצת את המלך השיעור עם המשל הבא, שמתאר את מסירותו של משה לעם ישראל:

משל לבן מלך, נסיך מפונק, שהיה אהוב וחביב לפני אביו. החל מיום היוולדו פינק אותו המלך בכל תפנוקי עולם הזה, דאג לו למורים הטובים ביותר, למזון המשובח והבריא ביותר ואפילו לכל משחקי והנאות העולם, לא היה חסר לנסיך דבר. אחד מהאנשים הקרובים ביותר למלך היה היועץ. הוא היה אדם מבוגר וותיק במקצוע, שהיה יועץ כבר אצל אביו של המלך והמלך סמך עליו בכל. מרוב חיבתו הצמיד המלך אל בנו את היועץ, שילמדו ויאלפו חכמה, שיגדל להיות גם הוא מלך לתפארת. והנה, לצערו הרב של המלך וכל משרתי הארמון, הנסיך לא גדל להיות מחונן ושקול במעשיו, אלא עיר פרא, מפונק ותאוותן, וכמעט שלא ניתן היה לעמוד על ידו. הצקות למשרתים, התחצפות למורים, בלאגן ונזק לחפצים היו מעשים דבר יום ביומו, והמלך רואה ועיניו כלות.

יום אחד, תעלוליו של בין המלך עלו רמה, והוא החל להתחצף ולמרוד במלך עצמו. ראה המלך שכך הדבר, קרא לבנו היקר ואמר לו: "ראה בני, עד היום גדלת בארמון המלוכה, היה לך כל שתרצה, וכל מעדני עולם הזה היו לפניך. אך מסתבר שהפינוק הורס אותך, אינך יודע להכיר טובה, גדלת להיות חוצפן ומרדן, על כן, אין לי ברירה ומהיום והלאה אתה מגורש מן הארמון. לך לרחובות ולשווקים, שלח ירך במסחר, התחל להשקיע ולהתאמץ בעצמך על הדברים. ובעזרת ה' בבוא היום, כשאראה שהשתנת תוכל לחזור לארמון חזרה".

הנסיך כמובן החל להשתולל, אך מחאותיו כלל לא עזרו. בעזרת כמה משרתים הכינו לו תיק עם צידה לדרך, והוא מצא את עצמו על יד שערי הארמון, מבחוזף...

באותה שעה הסתובב המלך עצוב, והנה פוגש הוא את יועצו החכם אורז מזוודה. "לאן תלך?" שאל המלך. "הולך אני ללוות את הנסיך", ענה היועץ. "באם יטעה הוא בעולם, לעולם הוא לא יצליח לחזור לכאן, אלך אני איתו ובעזרת ה' אחזירו למוטב".

נמשל: משל זה, מספר לנו את סיפורו של עם ישראל במדבר סיני. בני ישראל קיבלו מהקב"ה כל מה שהיו צריכים, מהחל ועד כלה: אוכל, בשר, מים, כביסה לבגדים, הגנה מאוייבים ועוד, אך אבותינו לא ידעו להכיר טובה, והם מרדו והתחצפו פעם אחר פעם.

וכך לאחר חטא המרגלים מודיע הקב"ה לבני ישראל, שלא יזכו להיכנס לארץ הקדושה, אלא ימותו כולם במדבר. וכאן הגיע משה רבינו, הרועה הנאמן של עם ישראל, ומסר את נפשו למען העם. הוא הסכים שגם הוא שלא להיכנס לארץ הקודש, וכך בזכותו גם אנשי כל הדור שמתו במדבר יזכו להיכנס ולקום לתחיה, בגאולה האמיתית והשלימה.

[פשט הסיפור בתורה הוא, שמשה רבינו לא זכה להיכנס לארץ כעונש מהקב"ה על שהיכה את הסלע במקום לדבר אליו. אך בדברי חז"ל מובא שהסיבה הפנימית לכך שמשה לא זכה להיכנס לארץ היא מסירותו נפשו למען עמו, שלא יישארו לנצח בגלות].

כשהקב"ה הבטיח לאברהם אבינו את ארץ ישראל בברית בין הבתרים, הבטיח הוא לו את ארץ עשר האומות (כנעני, חיתי, אמורי, פריזי, חיוי, יבוס, גרגשי, קיני, קניזי וקדמוני). אך בפועל, כאשר נכנסו עם ישראל לארץ, הם קיבלו רק ארץ של 7 אומות, ואת ארץ שלושת האומות האחרונות (קיני, קניזי וקדמוני) - נקבל בימות המשיח. מגיע רב יהודה ומחדש, כי באותם 3 הארצות שנקבל לעתיד לבוא, מכיוון שהקב"ה לא הראה אותם למשה רבינו, אין צורך לתת שם מעשרות.

ה. פטור ממס הכנסה

מדוע ארצות אלו פטורות מ'מס הכנסה'??

למדנו קודם, שכל מקום שמלך ישראל כובש, אותו מקום מתחייב במעשרות (וזאת למרות שבני לוי מקבלים גם הם חלק באותה הארץ), אם כן, מדוע לא התחייבו ג' הארצות שנקבל לעתיד לבוא בחיוב מעשרות? הרי אפילו אם אונגדה יכולה להפוך לארץ ישראל ויתחייבו שם בתרומות ומעשרות, מדוע ארצות אלו, שהינם חלק מארץ ישראל המובטחת פטורים ממנה?

רבים וטובים נעמדו לבאר את קושיה זו. לא נלמד את כל התשובות, אבל נביא תירוץ אחד מעניין מבית מדרשו של הגאון הוילנאי, הרש"ש - רבי שמואל שטראשון:

ציווי התורה כי חובה עלינו לתת תרומות ומעשרות מכל מקום אותו נכבוש, זהו דווקא במקומות שהם מחוץ לארץ ישראל. אך בתוך ארץ ישראל עצמה, יכול להיות שיהיה מקום בו הקב"ה אינו מצווה אותנו לתת תרומות ומעשרות ואנחנו לא נתחייב בזה.

משל: מלך שכל אנשי המדינה מעלים לו מס מיוחד - 10 אחוזים מכל התוצרת. אמנם, בכמה ערים בהם גרים אנשי המעמד העליון, שוררים הנחות מופלגות במיסים.

ברור הדבר כי באם יכבוש המלך ארצות נוספות, יחול בהם חוק המס, וזאת למרות שישנם ערים בממלכתו בהם לא משלמים מס זה, כיון שלערים אלו יש דין מיוחד.

וכך גם בארצות קיני, קניזי וקדמוני, הפטורות מתרומות ומעשרות למרות היותם חלק מארץ ישראל המורחבת והמובטחת.

[הרש"ש מדייק זאת בלשון הפסוק: "כל מקום אשר תדרוך כף רגלכם בו לכם יהיה". אי אפשר לומר שפסוק זה בא ללמד על תחומי ארץ ישראל, כיון שעל ארץ ישראל ישנם ליהודים הבטחה מפורשת מן הקב"ה. אלא מוכרחים לומר שפסוק זה מדבר דווקא על ארצות חוץ לארץ, שכאשר כובשים אותן, מתחייבות בתרומות ומעשרות!].

ט. שינוי במצוה בארץ ישראל

התפזרנו לכל קצוות עולם, ושכחנו מהבית..

דיברנו על מצוות תרומות ומעשרות כפי שיהיה באונגדה או בכל ארץ אחרת שיחליט מלך המשיח לכבוש, למדנו על מצוות תרומות ומעשרות בארצות הק' (קיני, קניזי וקדמוני), או שלילת המצוה, אך מה עם התרומות ומעשרות מהחצר הקטנה שלי בבית? האם בגאולה יחולו בהם שינויים או שישארו כרגיל?

האמת היא ש.. כן! ולטובה!

מצד דיני התורה, יהודי מחויב להפריש תרומות ומעשרות רק מתבואה שגדלה בארץ ישראל, ובזמן שכל בני ישראל נמצאים על אדמתם.

למרות זאת, בכדי שלא תשתכח תורת מעשרות מן העולם, באו חכמי ישראל ותקנו להפריש מן התבואה גם כיום. יוצא אם כן, שכל מצוות תרומות ומעשרות עתה היא רק מדרבנן.
וכפי שאומר הרמב"ם:

מקור מס' 6

משנה תורה לרמב"ם, הלכות תרומות, פרק א, כו

התרומה בזמן הזה, ואפילו במקום שהחזיקו עולי בבל ואפילו בימי עזרא, אינה מן התורה אלא מדבריהם. שאין לך תרומה של תורה אלא בארץ ישראל בלבד ובזמן שכל ישראל שם. . . וכן יראה לי שהוא הדין במעשרות, שאין חייבין בזמן הזה אלא מדבריהם כתרומה.

אמנם בזמן הגאולה, כאשר יחזרו כל ישראל וישבו על אדמתם, נחזור להפריש תרומות ומעשרות מדאורייתא. נו, אז אם אתם רוצים לקיים מצוות תרומה ומעשרות אמיתית מן התורה, תביאו כבר את הגאולה...

י. קיום מושלם

אם כבר נכנסנו לדבר על תרומה אמיתית, דעו לכם, כי במשך כל הדורות כולם עד לימינו אלה ממש - אף אחד לא נתן תרומה אמיתית, תרומה כדינה וכהלכתה מהתורה.
ולמה אני אומר את זה? איך אנו מוציאים לעז על יהושע בן נון, שמואל הנביא, דוד, שלמה וכל נשיאי ישראל? ראו זאת בעצמכם בפסוק נוסף מפרשתנו, המלמד אותנו את מצוות התרומה:

מקור מס' 7

ספר במדבר, פרק יח, כח

כִּן תְּרִימוּ גַם אַתֶּם תְּרוּמַת ה' מִכָּל מַעֲשְׂרֵיכֶם אֲשֶׁר תִּקְחוּ מֵאֵת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְנָתַתֶּם מִמֶּנּוּ אֶת תְּרוּמַת ה' לְאַהֲרֵן הַכֹּהֵן:

תן לתלמידים לגלות בעצמם מה היה חסר בקיום המצוה בכל הדורות.
התורה לא אומרת 'לאהרן ולבניו' אלא רק 'לאהרן'. התרומה צריכה להינתן לאהרן הכהן בעצמו.
האם אי פעם אהרן קיבל תרומות ומעשרות? בני ישראל החלו בנתינת התרומה בארץ ישראל, ואהרן הכהן הסתלק במדבר. יוצא אם כן, שאהרן אף פעם לא קיבל וגם לא יכול היה כלל לקבל תרומה מאת בני ישראל.
לכן אמרנו שעד היום אף אחד לא קיים מצוות תרומה במילואה ובשלמותה, בשונה מהגאולה:

מקור מס' 8

תלמוד בבלי, מסכת סנהדרין, צ ב

אמר ר' יוחנן: מניין לתחיית המתים מן התורה? שנאמר "ונתתם ממנו את תרומת ה' לאהרן הכהן". וכי אהרן לעולם קיים, והלא לא נכנס לארץ ישראל שנותנין לו תרומה? אלא מלמד שעתיד לחיות, וישראל נותנין לו תרומה. מכאן לתחיית המתים מן התורה!

אז מורי ורבותי, אל דאגה. עוד חזון למועד.. בעז"ה בקרוב ממש נזכה לקיים את מצוות התרומה בהידור רב,

בנתינת אחוזי התרומה לאהרן הכהן עצמו, שיקום יחד עם בני דורו, ויבואו אלינו בביאת המשיח, תיכף ומיד ממש.

יא. תרומות ומעשרות בכסף האישי

נגענו היום בשיעור בכמה סוגי תרומות ומעשרות: בארץ כבושה, בשלושת הארצות ובגאולה השלימה. ומה עם התרומות והמעשרות שאנו נותנים כיום? מהי המשמעות שלהם (בפרט שכיום כמעט אף אחד לא עושה תרומות ומעשרות בביתו, את הכל עושה המשגיח עוד במפעל⁵)?

קודם נבדיל בין שני סוגי ההפרשה: יש הפרשת תרומה ויש הפרשת מעשרות. במצוות התרומה, לאחר שהאדם מפריש את התבואה, היא נעשית קדושה. התבואה אסורה באכילה, ואפילו בהנאה, למי שאינו כהן. במעשרות לעומת זאת, למרות שהאדם מפריש ונותן 10 אחוזים מחלקו, התבואה נשארת חולין ומותרת באכילה לכל אדם (רק שהיא בבעלותו של הלוי).

הדבר מסמל לנו שני סוגי נתינות ממוניות, שני סוגים של דברים טובים שעלינו לעשות עם הכסף שלנו: **הסוג הראשון** הוא התרומה - לקחת את הכסף ולהקדיש אותו, להפוך אותו לקדוש. לדוגמה, כאשר אנחנו לוקחים את הכסף ונותנים אותו ללומדי תורה, או קונים בו תשמישי קדושה (תפילין מהודרות או ציצית חדשה) - כך אנו מקדשים את הכסף.

הסוג השני הוא המעשר - אמנם להשתמש בכסף לענייני חולין, אך שיהיה על פי רצון ה'. כשאנחנו קונים לעצמנו אוכל, ביגוד וכדומה, צריך לוודאות קודם כל שאין שום חשש של איסור גזל או איסורים אחרים, ולאחר מכן לנצל את הכסף לא רק בשביל הכיף וההנאה שלנו, אלא לדברים שיש בהם תוכן של קדושה ועבודת ה'.

ודעו לכם דבר מיוחד: כשאנחנו משתמשים עם הכסף לדברים קדושים וטובים, אנחנו אוספים את כל ניצוצות הקדושה הטמונים בו ומעלים אותם לקדושה. יש כאן אפקט של 'קיבוץ גלויות' רוחני, בו אנחנו מקבצים את כל הניצוצות החבויים.

פעולה זו בכוחה לפעול ולהביא לידי גילוי את קיבוץ הגלויות הגשמי, כאן למטה בפועל ממש! לא רק ברוחניות, אלא גם בגשמיות העולם.

יב. תרומות ומעשרות בחיי היום יום

למצוות התרומה והמעשר ישנה משמעות נוספת, משמעות שנוגעת לא רק לכספנו אלא ממש לכל יום ויום מחיינו:

הרעיון של הנתינה הוא לקחת את החלק הראשוני, הטוב ביותר מכל התבואה שצמחה לנו, ואותו לתת ולהקדיש לקב"ה.

אומר הרבי מלך המשיח, שכך האדם צריך לעשות לא רק בכספו, אלא גם בחייו ממש: את החלק הטוב ביותר של היום עליו להקדיש לקב"ה, את השעות הראשונות ביום, בו הוא רענן ומוכן לספיגה עליו לתת לבורא עולם.

(5) **בדיחה:** פעם הגיעה צעירה חב"דית ללשכת הרבנות, כדי לקבל פטור גיוס לבנות (החוק במדינת ישראל כיום אומר, שצעירה דתיה לא מעוניינת לשרת בצה"ל, לא חייבת לעשות זאת. הבנות צריכות לבוא לרבנות שם בודקים אם הם אכן דתיות). כשבכנסה, שאל אותה הרב: "תאמרי לי בבקשה, האם את דתיה?", "כן" ענתה הצעירה. "אם כן, אולי תאמרי לי, איך מולחים בשר קודם האכילה?" שאל הרב. בלי להתבלבל ענתה הצעירה "אה, הרב.. אצלנו בחב"ד לא נוהגים למלוח את הבשר קודם האכילה..".

ויתירה מזאת, את גיל הילדות: את שנים הראשונות של החיים יש להקדיש לבורא העולם. אין ספק שללמוד מתמטיקה או אנגלית זה דבר חשוב, אבל את השעות הטובות ביותר, את החלק הראשון של החיים - אותו אנחנו נותנים לקב"ה, אותו אנחנו מקדישים לקב"ה.

יוצא אם כן שמצוות התרומה אקטואלית ונוגעת לנו לכל פרטי היום-יום. עלינו להקדיש ולתת לבורא עולם מכל תחום ודבר שיש לנו את החלקים הטובים ביותר, את מירב המאמצים והכוחות, וכך נפעל כולנו יחד את ביאתו של מלך המשיח, שיבוא ויפציע אלינו משמים, יבנה את בית המקדש - ויחזיר את מצוות הפרשת תרומות ומעשרות לקיומן המלא.